

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 538/2024-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Miroslava Duriša a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľiek [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených JUDr. Ladislavom Ščurym, PhD., advokátom, Mierová 1725, Čadca, proti postupu Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 17C/17/2018 takto

r o z h o d o l :

- Postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 17C/17/2018 **bolo porušené** základné právo sťažovateľiek na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
- Okresnému súdu Žilina sa **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 17C/17/2018 konal bez zbytočných prietáhov.
- Sťažovateľkám **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie, a to každej **2 000 eur**, ktoré im **j e** Okresný súd Žilina **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Okresný súd Žilina **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľkám trovy konania **889,70 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľiek do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľiek a skutkový stav veci

- Ústavný súd uznesením sp. zn. I. ÚS 538/2024 z 2. októbra 2024 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľiek, doručení ústavnému súdu 22. júla 2024, ktorou sa domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa

čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 17C/17/2018 (ďalej len „napadnuté konanie“) a vo vzťahu k sťažovateľovi v treťom rade [REDAKOVANÉ] konanie o predmetnej ústavnej sťažnosti z dôvodu straty jeho procesnej subjektivity ešte pred podaním ústavnej sťažnosti zastavil. Sťažovateľky navrhujú, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov, priznal každej z nich primerané finančné zadost'učinenie 3 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia sa žalobou podanou 15. marca 2018 domáhajú určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Prvé súdne pojednávanie sa uskutočnilo 9. októbra 2019 a okresný súd 6. septembra 2021 vyhlásil rozsudok (bez bližšej špecifikácie spôsobu rozhodnutia, pozn.), ktorý z dôvodu ich odvolania Krajský súd v Žiline uznesením z 22. apríla 2022 zrušil a v napadnutom konaní nie je rozhodnuté. Osobitne rozporujú postup okresného súdu, keď po nariadení znaleckého dokazovania uznesením z 24. januára 2020 im znalecký posudok na vyjadrenie zaslal až 16. novembra 2020 a obdobne tak aj v prípade doplnenia znaleckého dokazovania nariadeného uznesením okresného súdu z 9. augusta 2023, keďže k doplneniu došlo až posudkom zo 14. júna 2024. Sťažovatelia oneskorené doplnenie znaleckého posudku zo strany znalca pričítavajú na ťarchu okresného súdu a nestotožňujú sa s vybavením ich sťažnosti na prietahy v konaní, keď podpredseda okresného súdu v oznámení o vybavení sťažnosti sp. zn. 1SprS/167/2024 z 18. júna 2024 konštatoval vzhľadom na všetky okolnosti plynulosť postupu okresného súdu, pričom v súvislosti so znaleckým dokazovaním upozornil na priebežné kontaktovanie znalca, ako aj uznesením z 15. mája 2024 uloženie poriadkovú pokutu pre oneskorené predloženie doplnenia znaleckého posudku.

II.

Argumentácia sťažovateľiek

3. Podľa sťažovateľiek predmet sporu nie je právne ani skutkovo zložitý a zbytočné prietahy sú spôsobené nesústređeným postupom okresného súdu, najmä nedostatočnými urgenciami znalci na doplnenie znaleckého posudku. Na podklade uvedeného a s akcentom na svoj vyšší vek odôvodnili zásah do svojich namietaných práv, ako aj nároky uplatnené v petite ústavnej sťažnosti.

III.

Vyjadrenie okresného súdu

4. Podpredsedníčka okresného súdu odkázala na vyjadrenie zákonnej sudkyne, ktorá zopakovala chronológiu napadnutého konania uvedenú sťažovateľmi (bod 2 tohto nálezu, pozn.) a v súvislosti so znaleckým dokazovaním uviedla, že okresný súd ustanoveného znalca opakovane vyzýval na predloženie doplnenia posudku, a to výzvou doručenou 18. januára 2024 a telefonickým dopytom z 10. apríla 2024, na čo znalec uviedol, že doplnenie posudku predloží najneskôr do 30. apríla 2024. Pre pretrvávajúce nesplnenie povinnosti okresný súd znalci uznesením z 15. mája 2024 uložil poriadkovú pokutu 200 eur, ktorý 24. júna 2024 predložil znalecký posudok č. 9/2024 a v ten istý deň ho okresný súd zaslal procesným stranám konania a po doručení

ich vyjadrení nariadil 21. augusta 2024 termín súdneho pojednávania na 30. október 2024. Podľa podpredsedníčky okresného súdu síce ani neefektívny postup súdom ustanoveného znalca zásadne nemôže mať dopad na základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, avšak ponecháva na zvážení ústavného súdu, do akej miery okresný súd zodpovedá za takto vzniknuté prietahy, pričom vyjadrila presvedčenie o neexistencii zbytočných prietáhov a v prípade ich konštatovania navrhla, aby ústavný súd sťažovateľkám primerané finančné zadostučinenie nepriznal.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

5. Ústavný súd upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov konania a predloženého súdneho spisu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci [§ 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

6. Reflektujúc petit ústavnej sťažnosti, ústavný súd akcentuje, že čl. 6 ods. 1 dohovoru obsahuje nielen právo na spravodlivé súdne konanie, ale aj jeho parciálne súčasti, *exempli causa* právo na verejné prerokovanie veci či prejednanie záležitosti v primeranej lehote, a tak k ústavnoprávnemu prieskumu pristúpil v intenciách sťažnostného návrhu, t. j. posudzoval len eventuálne porušenie práva na spravodlivé súdne konanie (časť IV.2. tohto nálezu, pozn.).

IV.1. K namietanému porušeniu práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy:

7. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020).

8. Pri posudzovaní otázky, či v okolnostiach konkrétneho súdneho konania došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade s doterajšou judikatúrou [m. m. III. ÚS 241/2017, I. ÚS 17/2022, rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Frydlender v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96 a vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko zo 16. 12. 2003, sťažnosť č. 58172/00] zohľadňuje (1) právnu a faktickú zložitost' veci, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu, a prihliada sa pritom aj na význam konania pre sťažovateľa.

9. Z hľadiska povahy veci ústavný súd dospel k záveru, že napadnuté konanie nie je právne zložitú, pretože súdne konania o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti tvoria štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 117/2024, III. ÚS 133/2024, I. ÚS 564/2024, I. ÚS 658/2024). Dlhší priebeh napadnutého konania možno čiastočne pripísať na vrub faktickej náročnosti, ktorá vyplynula z potreby znaleckého dokazovania a doplnenia znaleckého posudku. Ústavný súd však musí konštatovať, že ani faktickou zložitost'ou veci nie je možné ospravedlniť doterajšiu neúmernú dĺžku namietaného konania (m. m. I. ÚS 327/09,

III. ÚS 436/2022, III. ÚS 542/2023). V správaní sťažovateliek neboli zistené skutočnosti, ktoré by negatívne vplývali na dĺžku napadnutého konania.

10. Pokiaľ ide o postup okresného súdu v napadnutom konaní, bez potreby podrobných analýz je pre ústavný súd podstatné, že v merite prejednávanej veci nebolo ku dňu podania ústavnej sťažnosti právoplatne rozhodnuté, keďže rozsudok okresného súdu č. k. 17C/17/2018-117 zo 6. septembra 2021 krajský súd uznesením č. k. 6Co/2/2022-172 z 29. apríla 2022 zrušil a po vrátení veci na ďalšie konanie okresný súd opätovne rozhodol rozsudkom č. k. 17C/17/2018-339 zo 16. decembra 2024. V postupe okresného súdu sa zároveň vyskytlo aj viac ako sedem mesiacov trvajúce obdobie nečinnosti, keď od repliky sťažovateliek doručenej 26. júla 2018 okresný súd žalovaného na vyjadrenie v podobe dupliky vyzval až 5. marca 2019 a od vrátenia súdneho spisu z krajského súdu (1. júl 2022, pozn.) trvalo päť mesiacov, kým okresný súd v decembri 2022 uskutočnil ďalší úkon (nariadenie termínu súdneho pojednávania na 15. marec 2023, pozn.). Ústavný súd primárne akcentuje, že napadnuté konanie je poznačené najmä nečinnosťou súdom ustanoveného znalca, keď okresný súd uznesením č. k. 17C/17/2018-93 z 24. januára 2020 nariadil znalecké dokazovanie, avšak ustanovený znalec si súdny spis ani po opakovaných výzvach (11. február a 11. marec 2020, pozn.) neprevzal, až napokon okresný súd spis 11. mája 2020 znalcovi zaslal, pričom znalecký posudok bol doručený 10. novembra 2020, a to po opakovaných urgenciách okresného súdu z 2. septembra a 20. októbra 2020. Nečinnosť na strane znalca sa zopakovala aj pri vypracovaní doplnenia znaleckého posudku (nariadené uznesením okresného súdu z 9. augusta 2023, pozn.), keď si súdny spis prevzal až po výzve z 28. augusta 2023, a to 13. októbra 2023. Následne bol znalec 4. januára a 10. apríla 2024 márne urgovaný na predloženie doplnenia znaleckého posudku a v dôsledku pretrvávajúcej nečinnosti mu okresný súd 15. mája 2024 uložil poriadkovú pokutu, keď až po opakovanom telefonickom kontaktovaní zo strany okresného súdu 17. júna 2024 súdny znalec doplnenie znaleckého posudku predložil 19. júna 2024.

11. V tomto kontexte ústavný súd opakovane uvádza, že všeobecné súdy v rozsahu svojej právomoci nesú zodpovednosť aj za zabezpečenie efektívneho postupu znalca pri vypracovaní znaleckého posudku. Hoci v danom prípade okresný súd využil možnosť urgovať znalca a uložiť mu poriadkovú pokutu 200 eur, k predmetnému postupu pristúpil až po viac ako piatich mesiacoch po uplynutí lehoty na vypracovanie doplnenia znaleckého posudku (lehota 60 dní od prevzatia súdneho spisu, pozn.), aj keď z predchádzajúcich skutočností musel byť okresnému súdu známy oneskorený postup znalca (m. m. IV. ÚS 41/2021, č. 53/2021 ZNaU, I. ÚS 244/2021).

12. V tomto ohľade ústavný súd pripomína, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená či neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (IV. ÚS 396/04, I. ÚS 361/2022).

13. V konklúzii uvedeného ústavný súd uzatvára, že napadnuté konanie vykazuje zbytočné prietahy, ktorými došlo k porušeniu namietaných práv sťažovateliek podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.2. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru:

14. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľky na základe vlastných tvrdení o existencii zbytočných prietáhov v napadnutom konaní namietajú porušenie práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd primárne poznamenáva, že v systematike ústavy sú primeraná celková dĺžka, rýchlosť a plynulosť súdneho konania obsahom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, a nie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (obdobne čl. 36 ods. 1 listiny), resp. práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru [teda len jedného z aspektov „spravodlivého procesu“ (m. m. IV. ÚS 312/04, II. ÚS 621/2014, II. ÚS 15/2020)]. K vysloveniu porušenia základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie z týchto dôvodov však napriek tomu môže dôjsť v prípade, ak namietané zbytočné prietahy (spôsobené neodôvodnenou nečinnosťou alebo neefektívnou a nesústredenou činnosťou), ako aj celková doterajšia dĺžka preskúmaného súdneho konania signalizujú, že v postupe súdu došlo k pochybeniam takej intenzity, že s ohľadom aj na ďalšie konkrétne okolnosti posudzovanej veci (najmä predmetu konania, teda toho, čo je pre sťažovateľa v stávke) možno uvažovať o odmietnutí spravodlivosti (pozri m. m. IV. ÚS 242/07 – *a contrario*). *In concreto*, základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (obdobne čl. 6 ods. 1 dohovoru) môže byť porušené v dôsledku existencie zbytočných prietáhov v konaní orgánu verejnej moci len za kumulatívneho splnenia, že (i) v rozporovanom konaní ústavný súd zistí a vo svojom rozhodnutí vysloví porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a (ii) intenzita zbytočných prietáhov vo svojej podstate znamená úplne zmarenie možnosti poskytnúť efektívnu a účinnú ochranu tým právam účastníka konania, ktorých ochrany sa domáha (III. ÚS 49/04, III. ÚS 348/05, I. ÚS 271/2021), čo sa prednostne predpokladá v niekoľkoročnom, spravidla desiatky rokov trvajúcim konaní.

15. Napriek tomu, že celková dĺžka napadnutého konania nie je s ohľadom na predmet konania akceptovateľná, čo ústavný súd zohľadnil pri posudzovaní zásahu do práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, z obsahu súdneho spisu je zrejmé, že okresný súd v prejednávanej veci rozhodol rozsudkom č. k. 17C/17/2018-339 zo 16. decembra 2024 (bod 10 tohto nálezu, pozn.), a preto ústavný súd nezistil naplnenie podmienok na vyslovenie záveru o odmietnutí spravodlivosti, t. j. nezistil pochybenia takej intenzity, ktoré by umožňovali rezultovať záver o porušení základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto v tejto časti sťažnosti nevyhoviel [§ 133 ods. 1 *a contrario* zákona o ústavnom súde (bod 5 výroku tohto nálezu)].

V.

Príkaz konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

16. Keďže v napadnutom konaní okresný súd síce rozhodol (bod 10 tohto nálezu, pozn.), avšak podľa zistení ústavného súdu žalovaný podal proti výroku o nároku na náhradu trov konania 13. februára 2025 odvolanie, čím napadnuté konanie nie je ako celok právoplatne skončené, ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku tohto nálezu).

17. Sťažovateľky sa domáhajú, aby ústavný súd priznal každej z nich primerané finančné zadostučinenie 3 000 eur. Vzhľadom na konštatovanú nečinnosť okresného súdu a jeho nesústreďený postup, berúc do úvahy všetky okolnosti prípadu, ako aj medzičasom vydaný rozsudok okresného súdu (bod 10 tohto nálezu, pozn.), majú na pamäti, že cieľom priznania finančného zadostučinenia je zmiernenie ujmy pociťovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, nie získanie iného majetkového prospechu, ústavný súd podľa čl. 127 ods. 3 ústavy priznal každej zo sťažovateľiek finančné zadostučinenie 2 000 eur a vo zvyšnej časti návrhu nevyhovel (body 3 a 5 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

18. Sťažovateľky, resp. ich právny zástupca si náhradu trov konania pred ústavným súdom vyčíslili nesprávne, keď požadovali priznanie náhrady za tri úkony právnej služby (prevzatie, príprava zastúpenia, podanie sťažnosti predsedovi okresného súdu a podanie ústavnej sťažnosti, pozn.) v sume 228,83 eur za jeden úkon právnej služby. Ústavný súd preto vychádzal z obsahu sťažnostného spisu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 251 a nasl. Civilného sporového poriadku) a sťažovateľkám podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde priznal náhradu trov právneho zastúpenia (bod 4 výroku tohto nálezu) v sume vyčíslenej právnym zástupcom sťažovateľiek, t. j. za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 sumu 228,83 eur a za režijný paušál sumu 13,73 eur [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“)]. V súlade s § 13 ods. 2 vyhlášky bolo potrebné v prípade druhej sťažovateľky stanovenú výšku základnej sadzby tarifnej odmeny znížiť o 50 %, pretože ide o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“ (I. ÚS 330/2024). Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2024 tak u sťažovateľky v prvom rade predstavuje sumu 228,83 a u sťažovateľky v druhom rade 114,42 eur. Úhrada za dva úkony právnej služby spolu s režijným paušálom [§ 16 ods. 3 vyhlášky (2 x 13,73 eur)] predstavuje u sťažovateľky v prvom rade sumu 485,12 eur a úhrada za dva úkony právnej služby spolu s režijným paušálom predstavuje u sťažovateľky v druhom rade sumu 256,30 eur. Trovy právneho zastúpenia dvoch sťažovateľiek tvoria celkovú sumu 741,42 eur.

19. Ústavný súd priznanú odmenu podľa § 18 ods. 3 vyhlášky zvýšil o 20 % daň z pridanej hodnoty, t. j. o sumu 148,28 eur, pretože aj keď právny zástupca sťažovateľiek sám nepreukázal skutočnosť, že je platiteľom tejto nepriamej dane, ústavný súd vlastnou činnosťou a vo verejnosti dostupnom zozname daňových subjektov registrovaných pre DPH, vedenom finančnou správou Slovenskej republiky, zistil, že právny zástupca sťažovateľiek je platiteľom DPH, pričom k vyhľadávacej činnosti pristúpil vzhľadom na uplatnenie zvýšenia trov o daň z pridanej hodnoty v petite ústavnej sťažnosti. Pri určení výšky jej sadzby postupoval podľa § 27 ods. 5 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o DPH“), v zmysle ktorého sa pri zmene sadzby dane použije pri každom vzniku daňovej povinnosti sadzba dane platná v deň vzniku daňovej povinnosti. Keďže daňová povinnosť právnemu zástupcovi sťažovateľiek vznikla dňom dodania služby (§ 19 ods. 2 zákona o DPH),

pri úkonoch právnej služby realizovaných do 31. decembra 2024 ústavný súd použil sadzbu dane z pridanej hodnoty vo výške 20 %.

20. Ústavný súd zároveň náhradu za podanie sťažnosti na pried'ahy v napadnutom konaní predsedovi okresného súdu sťažovateľkám nepriznal, keďže jej podanie nastalo ešte pred začatím konania pred ústavným súdom podľa čl. 127 ústavy a v zmysle judikatúry ESLP takáto sťažnosť nie je považovaná za účinný prostriedok nápravy namietaných práv [pozri rozsudky vo veciach Ištván a Ištvánová proti Slovenskej republike z 12. 6. 2012, sťažnosť č. 30189/07, body 52 – 55 a 63 – 99 a Komanický proti Slovenskej republike (č. 6) z 12. 6. 2012, sťažnosť č. 40437/07, body 51 – 54 a 60 – 96]. Ústavný súd zároveň dáva do pozornosti, že § 73 zákona o ústavnom súde svojou štruktúrou (vzťah odseku 1 a 3) právo na náhradu trov konania pred ústavným súdom nestavia do nárokovateľnej polohy (III. ÚS 209/2020, I. ÚS 238/2021).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. februára 2025

Jana Baricová
predsedníčka senátu